

М. О. Клименко

О. М. Клименко

Л. В. Клименко

СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

 КОНДОР

УДК 330.34
К49

*Затверджено вченою радою Національного університету водного господарства та природокористування
(протокол №11 від 18 грудня 2020 р.)*

Рецензенти:

Д. В. Лико, доктор сільськогосподарських наук, професор Рівненського державного гуманітарного університету (м. Рівне);

О. О. Бсдуноква, доктор біологічних наук, доцент Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне);

О. П. Наконечна, доктор сільськогосподарських наук, професор Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне);

Клименко М. О., Клименко О. М., Клименко Л. В.

К49 Стратегія сталого розвитку регіону : підручник / М. О. Клименко, О. М. Клименко, Л. В. Клименко. – К.: Видавничий дім «Кондор», 2021. – 312 с.

ISBN 978-617-8052-43-0

У підручнику наведено основні визначення і принципи переходу суспільства до сталого розвитку, поняття сталого розвитку регіону, передумови формування його засад. Розглянуто поняття соціо-економіко-екологічних систем регіону, їх розвитку та властивостей; особливості проведення соціо-економіко-екологічного аналізу регіону; висвітлені особливості проведення SWOT-аналізу регіону. Значну увагу приділено формулюванню стратегічного бачення розвитку регіону, визначенням стратегічних і оперативних цілей і завдань сталого розвитку регіону та планів заходів із реалізації стратегій.

Підручник буде корисний для здобувачів вищої освіти, що навчаються за спеціальностями всіх напрямків підготовки, а також усім небайдужим до забезпечення сталого розвитку регіонів.

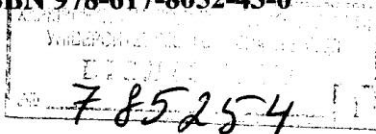
УДК 330.34

ISBN 978-617-8052-43-0

© М. О. Клименко, О. М. Клименко,

© Л. В. Клименко, 2021

© Видавничий дім «Кондор», 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ.....	7
ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ ЯК ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНА ГАЛУЗЬ, ЩО ВИВЧАЄ РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ, ЕКОНОМІЧНИХ ТА ЕКОЛОГІЧНИХ СИСТЕМ.....	10
1.1. Сутність, об'єкт, предмет, методи стратегії сталого розвитку регіону.....	10
1.2. Завдання стратегії сталого розвитку регіону...	17
1.3. Історія переходу до сталого розвитку у світі...	18
1.4. Відображення питань сталого розвитку в законодавстві України.....	22
РОЗДІЛ 2. НАУКОВІ ТА СВІТОГЛЯДНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ЗАСАД СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	35
2.1. Світоглядна та методична спадщина давніх цивілізацій.....	36
2.2. Передумови формування засад сталого розвитку.....	39
РОЗДІЛ 3. ЗАГРОЗИ, ЩО СПРИЧИНИЛИ ПОЯВУ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА...	53
3.1. Екологічні загрози.....	53
3.2. Зростання кількості бідного населення.....	57
3.3. Умови та принципи сталого розвитку.....	58
3.4. Характеристика міжнародних документів, які стосуються сталого розвитку.....	63
РОЗДІЛ 4. ПОНЯТТЯ СИСТЕМИ І ЇЇ РОЗВИТКУ.....	72
4.1. Система, її стан і зміни.....	72
4.2. Основи розвитку системи.....	74
4.3. Аналіз розвитку соціо-економіко-екологічних систем.....	81
4.4. Принципи розвитку соціо-економіко-екологічних систем.....	93

РОЗДІЛ 5. ДЖЕРЕЛА РОЗВИТКУ СИСТЕМ	97
5.1. Передумови розвитку.....	98
5.2. Взаємодія механізму розвитку.....	99
5.3. Еволюція систем.....	102
5.4. Трансформація стану систем.....	105
РОЗДІЛ 6. МЕТОДОЛОГІЯ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ.....	109
6.1. Зміни підходів до планування регіонального розвитку.....	110
6.2. Методологія є інструментом для творчого застосування.....	115
6.3. Основні принципи розвитку регіонів.....	119
6.4. Інтеграція смарт-спеціалізації до стратегії розвитку регіонів.....	121
РОЗДІЛ 7. ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБЛЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ.	127
7.1. Підстави для розроблення регіональної стратегії розвитку.....	128
7.2. Особливості розробки Стратегії розвитку регіону.....	129
7.2.1. <i>Підготовчий етап розробки стратегії.....</i>	130
7.2.2. <i>Соціо-економіко-екологічний аналіз регіону...</i>	137
РОЗДІЛ 8. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СОЦІО- ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ РЕГІОНУ.....	140
8.1. Вимоги до аналітичної частини та глибини дослідження.....	140
8.2. Особливості дослідження окремих складових соціо-економіко-екологічного аналізу (СЕЕА).	144
8.2.1. <i>Розміщення та типологія.....</i>	144
8.2.2. <i>Природні ресурси.....</i>	146
8.2.3. <i>Демографія та адміністративно- територіальний устрій.....</i>	148
8.2.4. <i>Регіональна економіка.....</i>	152
8.2.5. <i>Сільське господарство та сільські території</i>	155
8.2.6. <i>Бюджет та його наповнення.....</i>	160

8.2.7.	Стан екологічної сфери регіону.....	165
РОЗДІЛ 9.	ПРОЦЕДУРА ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ SWOT-АНАЛІЗУ.....	168
9.1.	SWOT-аналіз і стратегічне планування.....	169
9.2.	SWOT-методологія.....	170
РОЗДІЛ 10.	СТРАТЕГІЧНЕ ФОКУСУВАННЯ.....	182
10.1.	Роль конкурентної боротьби у розвитку регіону.....	182
10.2.	Особливості здійснення стратегічного фокусування.....	185
РОЗДІЛ 11.	ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУЛЮВАННЯ БАЧЕННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ.....	191
11.1.	Бачення розвитку регіону.....	192
11.2.	Формулювання бачення розвитку регіону – творче та інтеграційне завдання.....	195
11.3.	Приклади формування Стратегічного бачення.....	198
РОЗДІЛ 12.	ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ, ОПЕРАТИВНИХ ЦІЛЕЙ І ЗАВДАНЬ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	201
12.1.	Основне призначення стратегічних цілей.....	202
12.2.	Оперативні цілі та завдання розвитку регіону	204
12.3.	Особливості підготовки оперативних цілей і завдань.....	207
12.3.1.	Соціального розвитку.....	207
12.3.2.	Економічного розвитку.....	210
12.3.3.	Екологічного розвитку.....	216
РОЗДІЛ 13.	ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ОПЕРАТИВНИХ ЦІЛЕЙ І ЗАВДАНЬ У СФЕРІ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ІННОВАЦІЙ...	220
13.1.	Цілі смарт-спеціалізації.....	221
13.2.	Інструменти для впровадження цілей у сфері досліджень та інновацій.....	225
13.3.	Дослідницькі та інноваційні програми.....	227

РОЗДІЛ 14. ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ ПЛАНІВ ЗАХОДІВ ІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ.....	231
14.1. План заходів із реалізації стратегії розвитку регіону.....	231
14.2. Особливості визначення програм заходів і проєктів.....	236
Практична робота № 1. <i>Послідовність та орієнтовані терміни по етапах процесу розробки Стратегії СЕЕ розвитку регіону.....</i>	243
Практична робота № 2. <i>Особливості організації проведення засідання фокус-групи.....</i>	246
Практична робота № 3. <i>Виконання програми семінару для доопрацювання SWOT-аналізу.....</i>	248
Практична робота № 4. <i>Виконання програми семінару з розробки бачення розвитку регіону.....</i>	250
Практична робота № 5. <i>Виконання програми семінару зі стратегічного фокусування.....</i>	252
Практична робота № 6. <i>Розробка та підготовка матриці проєктів.....</i>	254
Практична робота № 7. <i>Розробка технічного завдання на проєкт розвитку регіону.....</i>	258
Практична робота № 8. <i>Визначення стратегічних цілей розвитку регіону.....</i>	262
Тестові завдання.....	265
Глосарій.....	277
Список використаної літератури.....	303
Термінологічний покажчик.....	311